

กระบวนการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว
กรณีศึกษา : ชุมชนบ้านหินลาด อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี¹

จันทร์ยาพร วงศ์ธรรม²
มุฮัมหมัดอิลยาส หล้าปริง³
พีระพงศ์ ภัทศิริ⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษากระบวนการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว กรณีศึกษา: ชุมชนบ้านหินลาด อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี (2) ศึกษาความร่วมมือของชุมชนในการสร้างความเป็นเอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวในชุมชน (3) หาแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว โดยทำการศึกษาหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ แกนนำชุมชนศูนย์ถ่ายทอดและเรียนรู้การท่องเที่ยววิถีบ้านหินลาด ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเกาะสมุย และนายกเทศบาลนครเมืองเกาะสมุย โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยคำสัมภาษณ์แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง นำข้อมูลมาวิเคราะห์และสรุปแยกแยะประเด็นที่ได้เป็นข้อค้นพบ

ผลการวิจัยพบว่า (1) กระบวนการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวชุมชนบ้านหินลาด มีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อน ได้แก่ หน่วยงานราชการ และชาวบ้านในชุมชนบ้านหินลาด (2) ชุมชนบ้านหินลาดมีศูนย์อำนวยการกองอำนวยการการท่องเที่ยววิถีบ้านหินลาด ซึ่งจัดงานกัญชูปิบัติ ปี พ.ศ. 2552-2553 สะท้อนให้เด็กและเยาวชน ตลอดจนคนในชุมชนทราบถึงผลเสียของการตัดไม้ทำลายป่า และ (3) มีแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว ดังนี้ ด้านงบประมาณ ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านเครือข่าย และด้านบุคลากร โดยขอความช่วยเหลือไปยังสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย นักการเมืองท้องถิ่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ภาคเอกชน เช่น โรงแรม สายการบิน ทั้งนี้ ควรฝึกอบรม ฝึกฝนเยาวชนหรือคนในชุมชน ให้เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชน ภูมิปัญญาชาวบ้าน องค์ความรู้ในชุมชน

¹ บทความเรียบเรียงจากการศึกษาอิสระเรื่อง “กระบวนการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว กรณีศึกษา: ชุมชนบ้านหินลาด อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี” โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาคือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มุฮัมหมัดอิลยาส หล้าปริง

² นักศึกษาปริญญาโท โครงการหลักสูตรมหาบัณฑิต (สาขานำภาครัฐและภาคเอกชน) คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³ อาจารย์ กลุ่มวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

⁴ อาจารย์ กลุ่มวิชาการบริหารรัฐกิจ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยได้มีการนำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาเป็นเครื่องมือในการกำหนดทิศทางการดำเนินการพัฒนาประเทศ ตั้งแต่ พ.ศ. 2504 โดยที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 1 เป็นต้นมา รัฐบาลได้กำหนดทิศทางและเป้าหมายในแผนพัฒนาประเทศทั้งในด้านเชิงปริมาณและคุณภาพเพื่อเป็นเครื่องชี้วัดผลของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาประเทศตามระบอบทุนนิยม ซึ่งเป็นแนวความคิดการพัฒนาตามแบบตะวันตก จนสามารถทำให้ประเทศไทยกลายเป็นหนึ่งในหลาย ๆ ประเทศที่มีการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจเร็วที่สุด จากผลของการพัฒนาตามระบอบทุนนิยมดังกล่าว ได้นำความเปลี่ยนแปลงมาสู่สังคมไทยก่อให้เกิดปัญหาและผลกระทบตามมาในหลาย ๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม ปัญหาความล้มเหลวของการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจได้ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างรายได้ของคนรวยและคนจน มีการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม ปัญหาความยากจนของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศไม่ได้รับการดูแลแก้ไขอย่างจริงจัง รวมทั้งปัญหาทางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่รับเอากระแสการลัทธิไหลเข้ามาของวัฒนธรรมโลกตะวันตก ไม่ว่าจะเป็นลัทธิบริโภคนิยมและวัตถุนิยม มีการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยฟุ้งเฟ้อในการดำเนินตามวิถีชีวิตทุนนิยมสมัยใหม่ตามแบบกระแสโลกาภิวัตน์ของโลกไร้พรมแดน ทำให้ค่านิยมที่ดีงามของไทยเริ่มเสื่อมถอย การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและกระแสโลกาภิวัตน์ มีผลกระทบต่อวัฒนธรรมดั้งเดิมที่เป็นรากฐานสำคัญของสังคมส่งผลให้สังคมไทยยกย่องวัตถุมากกว่าจิตใจ วิถีชีวิตของคนไทยในสังคมเปลี่ยนแปลง การดำรงชีวิตประจำวัน การใช้ชีวิตและความสัมพันธ์กับผู้อื่นมุ่งแต่หารายได้เพื่อสนองความต้องการของตนเอง การช่วยเหลือเกื้อกูลกันน้อยลง ความมีน้ำใจไมตรีลดลงต่างแก่งแย่งเอาเปรียบกัน ทำให้ขาดความสามัคคี ไม่เคารพสิทธิผู้อื่นและยึดถือประโยชน์ส่วนรวมน้อยลง สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นผลพวงของความล้มเหลวในการพัฒนาที่ทุกฝ่ายได้ทบทวนและวิพากษ์และว่าเป็นการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืนและเป็นความผิดพลาดของการพัฒนาตามแนวทางตะวันตก

ดังนั้นใน “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 – 2564” รัฐบาลได้สร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำให้ความสำคัญกับการ จัดบริการของรัฐที่มีคุณภาพทั้งด้าน การศึกษา สาธารณสุข ให้กับผู้ที่ด้อยโอกาสและผู้ที่ยากไร้ในพื้นที่ห่างไกล การจัดสรรที่ดินทำกิน สนับสนุนในเรื่องการสร้างอาชีพ รายได้ และสนับสนุนการเพิ่มผลิตภาพ ผู้ด้อยโอกาส สตรี และผู้สูงอายุ รวมทั้ง กระจายการจัดบริการภาครัฐให้มีความครอบคลุมและทั่วถึงทั้งในเชิงปริมาณและ คุณภาพ ตลอดจนสร้าง ชุมชนเข้มแข็งให้เป็นพลังร่วมทางสังคมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาและพร้อมรับ ผลประ โยชน์จากการพัฒนา โดยส่งเสริมการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการระดับชุมชน การสนับสนุนศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน ส่งเสริม ให้ชุมชนจัดสวัสดิการและบริการในชุมชน และผลักดันกลไกการกระจายที่ดินทำกินและการบริหารจัดการ ที่ดินของชุมชน โดยมุ่งบรรลุเป้าหมายสำคัญในการยกระดับรายได้ประชากรกลุ่ม ร้อยละ 40 ที่มีรายได้ ต่ำสุด รัฐบาลส่งเสริมการพัฒนาวิสาหกิจขนาดย่อย ขนาดเล็กและขนาดกลาง วิสาหกิจชุมชน และวิสาหกิจ เพื่อสังคม เพื่อขยายฐานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความครอบคลุมมากขึ้น เป็นการสร้าง โอกาสทาง

เศรษฐกิจสำหรับกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม โดยดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนาและส่งเสริมสังคม
ผู้ประกอบการเพื่อส่งเสริมผู้ประกอบการที่ผลิตได้และขายเป็น

การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการพัฒนาชุมชน การนำเอาประเพณีวัฒนธรรมในท้องถิ่น
ซึ่งเป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นมาสร้างจุดขาย เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชม เป็นการจัดการทรัพยากร
ทางวัฒนธรรม โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการกำหนดกระบวนการพัฒนาชุมชนและชุมชน
ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว ซึ่งผลที่ตามมานอกจากจะทำให้ชุมชนในท้องถิ่นมีเศรษฐกิจดีขึ้น ยัง
เป็นการกระตุ้นให้ชุมชนเกิดสำนึกในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมของตนเอง นอกจากนี้ชุมชนยังมี
กระบวนการพัฒนาพื้นที่ทางวัฒนธรรม ให้มีรูปแบบที่หลากหลาย

ชุมชนบ้านหินลาดเป็นชุมชนเล็ก ๆ แห่งหนึ่งที่ตั้งอยู่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ประชากรส่วนใหญ่มี
อาชีพเกษตรกร ปัจจุบันมีประชากรจำนวนไม่น้อยที่อพยพไปประกอบอาชีพอยู่ในเมืองหลวง เนื่องจาก
สภาวะด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสิ่งแวดล้อมสังคมเปลี่ยนไป เป็นเหตุให้วิถีชีวิตหรือขนบธรรมเนียม
ประเพณีวัฒนธรรมเปลี่ยนไปด้วย ในปัจจุบันชุมชนประสบปัญหาการสื่อสารด้านความรู้ความเข้าใจ
เกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมอันดีงาม ที่เกิดปฏิบัติกันมาแต่ครั้งอดีตรวมทั้งความคิดด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น
ต่าง ๆ

จากปัญหาข้างต้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษา กระบวนการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อ
การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน เป็นการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชม ที่ยังคงความเป็นอัต
ลักษณ์เฉพาะไว้เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ตระหนักและเห็นถึงคุณค่า รวมทั้งความหมายของวัฒนธรรมการดำรง
อยู่และวิถีชีวิตของชุมชน เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผลการศึกษาจะได้
องค์ความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวพื้นที่เชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนและเป็นแนวทางในการพัฒนาวัฒนธรรม
ท้องถิ่นในชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว กรณีศึกษา: ชุมชนบ้านหินลาด
อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาความร่วมมือของชุมชนในการสร้างความเป็นเอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรมเพื่อการ
ท่องเที่ยวในชุมชน
3. เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว

วิธีดำเนินการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษากระบวนการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว เป็นการศึกษาถึง
แนวทางกระบวนการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรม เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชม ต้องอาศัยการเก็บ
ข้อมูลในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อได้ข้อมูลอย่างละเอียดถี่ถ้วน พร้อมทั้งด้าน

มุมมองในการพัฒนาพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรม จึงจำเป็นต้องอาศัยการสัมภาษณ์จากผู้ที่มีความรู้โดยตรง เกี่ยวกับพื้นที่ทางวัฒนธรรม ดังนั้นการเลือกพื้นที่ในการวิจัยจะใช้วิธีการสุ่มเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive) เพราะผู้วิจัยเป็นคนในพื้นที่และคุ้นเคยเป็นอย่างดี จึงทำให้ง่ายและสะดวกในการเข้าถึงข้อมูล สำหรับประชากรและกลุ่มตัวอย่างจะใช้วิธีการสุ่มเลือกแบบเฉพาะเจาะจง

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการศึกษา ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาวิจัยได้อาศัยข้อมูลทั้งในลักษณะของข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ประกอบกัน โดยมีที่มาของข้อมูลดังนี้

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) คือ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวชุมชนบ้านหินลาด เกี่ยวกับบริบทของชุมชนบ้านหินลาด ประวัติความเป็นมาของชุมชน คุณค่า ความหมาย การตระหนักถึงความสำคัญของพื้นที่วัฒนธรรมที่มีต่อชุมชน กระบวนการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว และแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) คือ ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อกระบวนการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านหินลาด อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งได้มาจากการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารเผยแพร่ นิตยสาร งานวิจัย วารสาร และอินเทอร์เน็ต นำมาสรุปเป็นประเด็นในการนำเสนอในงานวิจัย

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ของการศึกษา คือ ชุมชนบ้านหินลาด อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการอนุรักษ์พื้นที่ทางวัฒนธรรมของชาวเกาะสมุยตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา ระยะเวลาในการศึกษาวิจัยอยู่ระหว่างวันที่ 20 ธันวาคม 2561 ถึงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2562

นิยามศัพท์

วัฒนธรรม หมายถึง ภูมิปัญญาที่ผู้คนในแต่ละสังคมรุ่นก่อนคิดสร้างสรรค์ และพัฒนาขึ้นจากของเดิม แล้วถ่ายทอดสืบต่อมายังคนรุ่นหลัง โดยผ่านทางกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ

การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางของมนุษย์จากสถานที่ใดสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่ง หรือการเดินทางจากถิ่นพำนักที่อาศัยไปยังสถานที่อื่นเป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจไป และเป็นการเดินทางด้วยเหตุผลของการท่องเที่ยว มิใช่เพื่อการประกอบอาชีพ หรือหารายได้

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวที่ส่งเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจในคุณค่าและความสำคัญของประเพณีวัฒนธรรม นำมาซึ่งประโยชน์สูงสุดแก่ท้องถิ่น และเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกในการรักษาทรัพยากรทางด้านวัฒนธรรมของท้องถิ่น

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวด้วยการร่วมมือร่วมใจของชาวชุมชนเพื่อประโยชน์ของชุมชน โดยการให้ความสำคัญและตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่น

อัตลักษณ์ หมายถึง คุณลักษณะเฉพาะตัว ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ของลักษณะเฉพาะของบุคคล สังคม ชุมชน หรือประเทศ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ชุมชนสามารถนำข้อมูลและแนวทางการพัฒนาพื้นที่ทางวัฒนธรรม ที่ได้จากการวิจัยไปปรับใช้ในการจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น
2. ชุมชนได้แนวทางในการพัฒนาปรับพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว เป็นรูปแบบในการนำไปพัฒนาชุมชน สร้างความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน และขยายผลพัฒนาไปสู่ชุมชนอื่นที่มีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
3. องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยจะช่วยขยายฐานความรู้เดิม เกี่ยวกับการพัฒนาประเพณีท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องต่อไป

แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง กระบวนการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว กรณีศึกษา: ชุมชน บ้านหินลาด อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำเสนอ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับอัตลักษณ์ท้องถิ่น
2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน
4. ข้อมูลชุมชนบ้านหินลาด อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ระเบียบวิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ที่มุ่งศึกษากระบวนการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว กรณีศึกษา : ชุมชนบ้านหินลาด อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยใช้ข้อมูลเชิงลึกเพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาสังคมของการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรม ที่เกิดขึ้นกับชุมชนและ

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีรายละเอียดมากยิ่งขึ้น โดยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) ให้ได้ข้อมูลของการตระหนักถึงคุณค่า ความหมายของพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญต่อชุมชนการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structure interview) เพื่อได้ข้อมูลของการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชนการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาวัฒนธรรม พร้อมทั้งแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) จะเป็นการสังเกตพฤติกรรมของชุมชนในการเข้าร่วมกิจกรรมในพื้นที่วัฒนธรรม นอกจากนี้ยังได้ศึกษาเอกสารจากแหล่งทุติยภูมิ ได้แก่หนังสือที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เอกสาร บทความทางวิชาการ หนังสือพิมพ์ นิตยสารการท่องเที่ยว หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เอกสารของหน่วยงานราชการอำเภอเกาะสมุย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำเสนอผลวิจัยในรูปแบบการเขียนเชิงพรรณนา

สรุปผลการศึกษา

กระบวนการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านหินลาด จำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการ ซึ่งจากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษากระบวนการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของคนในชุมชน ซึ่งพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวชุมชนบ้านหินลาดจะยังคงอยู่ได้อย่างมั่นคงมากน้อยเพียงไร ในยุคโลกาภิวัตน์นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชนนั้น ไม่ว่าจะเป็น ผู้นำทางการและผู้นำไม่เป็นการ ผู้นำอาวุโส สถาบันทางสังคม อย่างเช่น วัด โรงเรียน รวมทั้งองค์ความรู้ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น และหากจะทำให้ชุมชนบ้านหินลาดพัฒนากลายเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญสำหรับอำเภอเกาะสมุยแล้ว องค์การ ชุมชน ที่เกี่ยวข้องโดยตรงจะต้องมีการบริหารจัดการที่ดีในการจัดการพื้นที่ชุมชนบ้านหินลาดดังกล่าวจากการศึกษาดังกล่าวผู้วิจัยสามารถสรุปกระบวนการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านหินลาดได้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ชุมชนระดมความคิดในการพัฒนาพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว ในการพัฒนาพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวนั้น เกิดจากแนวคิดของ นายเสตร วิชัยดิษฐ์ ตำแหน่ง แกนนำชุมชนศูนย์ถ่ายทอดและเรียนรู้ พืช สัตว์ ผัก ภัยพิบัติ กองอำนวยการการท่องเที่ยววัฒนวิถึบ้านหินลาด ได้ไปดูงานและเห็นรูปแบบในการจัดพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว และเห็นว่าน่าจะนำกลับมาพัฒนาพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของชุมชนหินลาดได้ จึงได้ปรึกษารื้อกับผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำอาวุโสในหมู่บ้าน เพื่อนาน โยบายและเป้าหมายในการพัฒนาพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว โดยในปีแรกของการพัฒนาพื้นที่ภายในชุมชน ได้ดำเนินการเปิดตัว โครงการชุมชน OTOP นวัตกรรม วิถี เป็นปีแรก เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2561 การจัดงานเป็นที่หน้าพอใจของคณะกรรมการและชาวบ้าน

ขั้นที่ 2 ชุมชนร่วมกันกำหนดนโยบายและเป้าหมายในการพัฒนาพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว การกำหนดนโยบายและเป้าหมายในการพัฒนาพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวนั้น การจัดงานในปีแรกยังไม่ได้มีการกำหนดนโยบายและเป้าหมายไว้อย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร นโยบายและ

เป้าหมายเป็นเพียงข้อตกลงร่วมกันเท่านั้น แต่ในการจัดงานในครั้งต่อไปจะต้องมีการกำหนดนโยบายและเป้าหมายในการจัดพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวไว้อย่าง การออกหนังสือเชิญชวนภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการจัดงานเข้าประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน โดยการเชิญผู้นำองค์กรบริหารส่วนตำบลเข้ารับฟัง รวมถึงหน่วยงาน โรงพยาบาล หน่วยงานรักษาความปลอดภัย โรงเรียน ผู้นำชุมชน ธุรกิจร้านค้าและตัวแทนประชาชน เพื่อร่วมกันกำหนดนโยบายและเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว

ขั้นที่ 3 การสร้างระบบการดำเนินงานของชุมชน การจัดงานเพื่อสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว ในปัจจุบันอยู่ในความรับผิดชอบของกรมพัฒนาชุมชน โดยได้รับความร่วมมือร่วมใจจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นองค์กรบริหารส่วนตำบล เทศบาลนครเมืองเกาะสมุย หน่วยงาน โรงพยาบาล หน่วยงานรักษาความปลอดภัย หน่วยงานจรจร โรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดงานทุกคน เป็นการทำงานร่วมกันของทุกฝ่าย การทำงานเป็นการประสานกันทั้งระบบงานและระบบบุคคลทำให้การจัดงานมีประสิทธิภาพบรรลุเป้าหมายตามที่ทุกฝ่ายต้องการ ในส่วนของการจัดระบบการดำเนินงานเพื่อพัฒนาพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวสรุปได้ ดังนี้

1. การกำหนดผู้นำ เป็นผู้ที่มีความเสียสละ ได้รับความรัก และความน่าเชื่อถือจากชาวบ้าน กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก มีความเป็นประชาธิปไตยสูงรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นเสมอ เป็นคนที่กล้าคิดกล้าตัดสินใจสามารถนำทีมงานที่ตนเองรับผิดชอบไปสู่เป้าหมายตามที่วางไว้

2. มีการประชุมวางแผนร่วมกันของเครือข่ายกองอำนาจการการท่องเที่ยววัฒนธรรมบ้านหินลาด เทศบาลนครเมืองเกาะสมุย หน่วยงาน โรงพยาบาล หน่วยงานรักษาความปลอดภัย อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน หน่วยงานจรจรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยในครั้งแรกเป็นการวางแผนร่วมกันของเครือข่ายเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมในการจัดงาน

3. การวางแผนและระบบการทำงานของกองอำนาจการการท่องเที่ยววัฒนธรรมบ้านหินลาด การแบ่งงานกันทำตามระดับความรู้ความสามารถและทักษะความถนัดของแต่ละฝ่าย โดยในแต่ละฝ่ายต้องรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย โครงสร้างการทำงานของเป็นความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ แบ่งขนาดการควบคุมออกเป็นขนาดย่อย ๆ เพื่อให้ง่ายต่อการควบคุมดูแลจัดคนให้เหมาะสมกับงานที่ตัวเองถนัดและเป็นการกระจายอำนาจของผู้บริหาร เพื่อจะให้อำนาจบริหารขึ้นอยู่กับหัวหน้างานแต่ละฝ่ายทำให้เกิดการทำงานที่คล่องตัวการทำงานเป็นไปอย่างราบรื่นไม่มีการทำงานซ้ำซ้อน ทำให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ผลลัพธ์ที่ตามมาคือการทำงานที่มีประสิทธิภาพบรรลุเป้าหมายที่ทุกฝ่ายต้องการ

4. การมีส่วนร่วมของประชาชนและเครือข่ายในการพัฒนาพื้นที่ทางวัฒนธรรม ในการจัดงานเข้าร่วมประชุมวางแผนงานในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผนงาน การตัดสินใจเลือกกิจกรรมที่จะจัดให้มีขึ้น ภายในงาน การติดตามประเมินผล และนอกจากนี้ยังพบว่าชาวบ้านและเครือข่ายที่เข้ามามีส่วนร่วมเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและมีทักษะในส่วนงานที่ได้รับมอบหมาย เพราะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์และเคย

รับผิดชอบการทำงานในตำแหน่งที่ตนได้รับมอบหมายมาแล้ว อย่างเช่น กลุ่มแม่บ้าน จะได้รับผิดชอบในการสาธิตวิธีการทำอาหาร สาธิตวิธีการทำยาหมอม สาธิตวิธีการสานตะกร้า เป็นต้น พฤติกรรมการทำงานของบุคลากร และเครือข่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดงานจะมีการทำงานเป็นทีมไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน หากมีปัญหาที่จะรายงานตรงต่อหัวหน้าทีมและประธาน อำนวยการตามลำดับให้มีการสั่งงานเป็นไปตามระบบและมีประสิทธิภาพ

ขั้นที่ 4 การติดตามประเมินผล ในการประเมินผลการจัดงานจะเป็นการควบคุมการปฏิบัติงานของฝ่ายต่าง ๆ ที่มีทั้งหมดแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้ปฏิบัติตามเป้าหมายที่ได้วางไว้มีกองอำนวยการทำหน้าที่ควบคุมและให้คำปรึกษา โดยมีหัวหน้าเป็นประธานเพื่อให้การดำเนินการกิจกรรมเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ในระหว่างที่มีการจัดงานส่วนการประเมินผลหลังเสร็จสิ้นการดำเนินงานยังไม่มีหน่วยงานใดเข้ามาทำหน้าที่ในส่วนนี้จึงทำให้เกิดการติดตามประเมินผลขาดความต่อเนื่องทำให้ขาดโอกาสที่จะเรียนรู้ข้อผิดพลาดของการจัดกิจกรรมงานประเพณีเพื่อพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและหน่วยงานภาครัฐ เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวการพัฒนาชุมชนด้วยการจัดตั้งองค์กรในการจัดการการท่องเที่ยวโดยตรงขึ้นภายในชุมชน ให้ชุมชนทำหน้าที่บริหารจัดการดูแลการท่องเที่ยวในชุมชน โดยมีภาครัฐให้การสนับสนุนและควรมีการประเมินผลการจัดกิจกรรมการสร้างพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและติดตามประเมินผลที่ได้รับจากการท่องเที่ยวให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้

2. ดำเนินโครงการ โดยการนำทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการมุ่งเน้นให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม มีการถ่ายทอดประสบการณ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการนำทุนทางสังคมมาพัฒนา เพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในระดับชุมชนเองและเครือข่ายการท่องเที่ยวจากภายนอก เพื่อเป็นการปกป้องผลประโยชน์และเป็นการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดความเป็นธรรมและยั่งยืน โดยการนำเอาทุนที่มีอยู่ในชุมชนมาจัดการการท่องเที่ยวร่วมกันมีการจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวของชุมชนขึ้น เพื่อที่นักท่องเที่ยวจะมีแนวทางเลือกในการท่องเที่ยวภายในชุมชนอย่างหลากหลาย เช่น การที่มีที่พักแบบโฮมสเตย์ให้กับนักท่องเที่ยวที่จะมาเที่ยวพื้นที่ การจัดกิจกรรมเที่ยวชมทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน การจัดเลี้ยงอาหารพื้นบ้าน การนวดแผนโบราณให้กับนักท่องเที่ยว เป็นต้น

บรรณานุกรม

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. *ปลายทางเกี่ยวกับเกาะสมุย*. สืบค้นจาก <https://thai.tourismthailand.org>
จินตวิริ์ เกษมสุข. (2561). *แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน*. สืบค้นจาก <https://tcj-thaijo.org/index.php/husojournal/article/view/116188>

- จุฑาทิพย์ วัฒนะธรรมนนท์. (2551). การรับรู้ข่าวสารและประสิทธิผลของสื่อประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยว
ตลาดน้ำ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะนิเทศศาสตร์.
- ณัฐชานันท์ กานนท์เกียรติกุล. (2557). *อัตลักษณ์ ภูมิปัญญา เพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์ไทย*. สืบค้นจาก
<https://thaispplus12.wordpress.com/2014/12/15>
- ตากล่อง ทองเที้ยว. (2561). *เที่ยวสมุย – 15 พิกัด เที่ยว กิน นอน ยอดฮิตในเกาะสมุย*. สืบค้นจาก
<https://www.taklongtongteaw.com/15-check-in-samui/>
- ศิริรัฐ ธรรมจง. (2553). *การสื่อสารการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: ศึกษาเฉพาะกรณีตลาดเก่า 119 ปี
เจ็ดเสมียน จังหวัดราชบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ).
- ปิ๊วาว แพมิลี่. (2557). *เที่ยวสมุย (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพมหานคร: ปิ๊วาว.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา และเพ็ญศิริ ศรีคำ ภา. (2557). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร:
เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- ปานแพร เขาวนัประยูร. (2555). *ปาย: การสร้างอัตลักษณ์และการให้ความหมายเชิงสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม
เพื่อการท่องเที่ยว*. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ประคอง จุลสอน. (2557). *รูปแบบกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ชุมชน ผ่านเครือข่ายอู้อ ตำบลคลองขาม
อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราช
ภัฏมหาสารคาม
- ไปไหนดี. (2559). *เที่ยวเกาะสมุย (Koh Samui)*. สืบค้นจาก <http://www.painaidii.com/city/เกาะสมุยlang/th/>
- ผู้จัดการออนไลน์. (2561). *เยี่ยมชมเสน่ห์บ้านหินลาด ตามโครงการชุมชน OTOP นวัตกรรม*. สืบค้นจาก
<https://mgronline.com/politics/detail/9610000097634>
- ยุทธกาน ดิสกุล. (2553). *ประเพณีประเพณีและอัตลักษณ์ชุมชนคลองแห*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา
โทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, สาขามานุษยวิทยา.
- เขาวดี ด้วงกุล. (2555). *การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยมีส่วนร่วมของ
ชุมชน ภาคใต้ตอนบน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏ
มหาสารคาม.
- อคิน รพีพัฒน์, ม.ร.ว. (2540). *การท่องเที่ยวกับวัฒนธรรม: ประเพณีบุญบั้งไฟในภาคอีสาน*. ใน *ปริศนา
เฉลิมเผ่า กอนันต์กุล (บรรณาธิการ), เจ้าชาวบ้าน (เล่ม 2) รวมบทความ ม.ร.ว. อคิน รพีพัฒน์
(น. 106-152)*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, สถาบันไทยคดีศึกษา.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2552). *ความเข้าใจ วัฒนธรรม ในงานวิจัยสังคมไทย. ใน มานุษยวิทยาปะทะ
วัฒนธรรมศึกษา (น. 10-121)*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- เอนก นาวิกมูล. (2556). *เกาะสมุย – สงขลา - ระโนด – กระทุ่มแบน*. กรุงเทพมหานคร: แสงดา